

tanulók általános orosz nyelvi felkészültsége és a magyarból oroszra történő írásbeli fordítási eredményei között fennállnak. Ezt a kérdést a szerző még nem zárja le, a kérdést illetően további kutatásokat javasol.

Ebben a részben ismerkedhetünk meg a magyarból oroszra történő írásbeli tanfordítás feltételeivel, amelyek a felsőfokú tanfordítás esetében (a főiskolai és egyetemi orosz szakos tanárképzésben) sem hagyhatók figyelmen kívül.

Köllő Márta könyvét olvasva két vonatkozásban támad hiányérzetünk: *a)* a szerző nem ismerteti, hogyan épül a magyarból oroszra történő írásbeli tanfordítás a magyarból oroszra történő szóbeli fordításra; *b)* nem közöl írásbeli fordítási eljárást. (Először meg kell tanítanunk tanítványainkat fordítani, s csak utána kérhetjük tőlük számon.)

Köllő Márta könyve a gyakorló orosztanár-ot hasznos segítőtársa.

Tankönyvkiadó, Budapest, 1981.

Dr. Rakonczás Pál

NOVOJE V RUSSZKOJ LEKSZIKE.
SZLOVARNIJE MATYERIALI – 77
(Izd-vo „Russzkij jazik”, M., 1980)

Ha a hazai oroszstanároktól megkérdeznénk pl. a „négyek bandája; szárnyas rakéta; ágy-neműtartós ágy; nyúlfarm” kapcsolatok orosz megfelelőit („gruppa csetirjoh; krilataja raketa; krovaty-tumba; krolikovaja ferma v. kroleferma”), nem biztos, hogy minden esetben hibátlan választ kapnánk.

Köllő Márta néhány évvel ezelőtt vetette a hazai oroszoktatás szemére, hogy az a szó- és kifejezőkészlet tanításakor messze elmarad azoktól az elvárásoktól, amelyeket a modern orosz nyelvi kommunikáció elvárna az iskolai oroszoktatástól (vö.: Köllő Márta: A mindennapok sajtósan mai szavaival is találkozoznak tanulóink az oroszórakon, INYT, 1977/4.; Novije tyemi na urokah razgovornoj praktyiki, Modern Nyelvoktatás, 1978/1. szám).

Az új orosz szavakkal és kifejezésekkel (a neologizmusokkal) való ismerkedést az utóbbi évtizedekben lényegében 1 szovjet kiadvány segítette elő, az 1971-ben megjelent *Új szavak és jelentések* (Novije szlova i znacsenyija) című tanácsadó szótár, mely a 60-as évek sajtójában előfordult kb. 4500 neologizmust próbálta feldolgozni lexicográfiai vonatkozásban.

A második ilyen jellegű munka, az *Új az orosz lekszikában* (Novoje v russzkoy lekszike) c. kiadvány nemrég jelent meg, s lényegében az 1977-es év 3 hónapja (április–június) bizonyos sajtótermékeiben fellelhető új szavakat és jelentéseket tartalmazza azok értelmezésével és a bizonyító anyaggal.

A Nagyvezda Zaharova *Kotyelova* szerkesztésében megjelent lexicográfiai munka kb. 1500 olyan új lexikai egységet próbál feldolgozni,

amelyek eddig lényegében nem szerepeltek a jelesebb gyűjteményekben sem. A kiadvány négy összeállítója (N. Z. Kotyelova, V. P. Petuskov, Ju. Je. Stejnszapid, Ny. G. Geraszimova) forrásanyagul a 10 legnépszerűbb orosz nyelvű sajtóterméket használta fel (pl. a Pravda, az Izvesztyija, az Ogonyok, a Nye-gyelja, a Krokogyl, a Novij mir és mások anyagait).

A gyűjteményhez készült előszó (N. Z. Kotyelova tollából) világosan vázolja, mit értenek az összeállítók *neologizmuson*, s következőképpen mi az, ami a lexicográfiai gyűjteményükbe bekerült bizonyos elvek érvényesülése közepett.

Kotyelováék munkája a hazai oroszstanár számára nemcsak azért érdekes és hasznos, mert megtalálható benne jó néhány eddig nem regisztrált orosz neologizmus (pl. állófogadás; házasságközvetítő iroda; tilosba behajtani; Helsinki szelleme; útikönyv autósoknak stb.), hanem azért is, mert a közölt neologizmusok tanulmányozásakor megismerkedhet az olvasó azokkal a főbb fejlődési tendenciákkal, amelyek az orosz lexikológiában ma kitapinthatók. A kiadvány egy sor okkasionális és individuális használati szintű képződményt is regisztrál, amelyek ugyan – alacsony gyakorisági indexük miatt – nem sok eséllyel bírnak azzal kapcsolatban, hogy az orosz lexika perifériájáról feltétlenül bekerülnek a közhasználatúbb szavak közé, mégis érdekesek, mert rámutatnak azokra a működő és élő *szóalkotási módokra és lehetőségekre*, amelyek a mai orosz nyelv különféle szféráit jellemzik ezen a területen.

Kotyelováék szó- és kifejezésanyaga tulajdonképpen egy olyan könyvsorozat *első kötete*, amely sorozatnak az lesz a célja, hogy az oroszul tanulókat is megismertesse azokkal a neologizmusokkal, amelyek az eddigi lexicográfiai kiadványokban ilyen vagy olyan okoknál fogva nem kaptak helyet, de a tömegkommunikációs eszközök révén mégis eljutnak a nyelvet beszélőkhöz.

Érdekeséggé tett meg kell jegyeznünk, hogy az általunk vizsgált kötet kiegészítő anyagként magában foglalja az 1977. évi januári és a decemberi sajtóanyag neologizmusait is (164–172. lap).

A kötet számunkra talán „legnehezebb” anyagát azok a szavak és szókapcsolatok képezik, amelyeknek a magyar ekvivalensei lényegében nem is léteznek teljesen adekvát formában, mert sajátos szovjet reáliákat tükröznek. Épp ezért ez a réteg az ún. ekvivalens nélküli lexika szerves részét képezi. Pl.: „szélszkijsz” – olyan kulturális-felvilágosító rendezvénysorozat városiak részére, amely során azok a falu (a falusiak) életével ismerkednek előadások, találkozások, fotókiállítások stb. keretében (155. lap); „ekszpressz-olimpiada” – tanulók számára rendezett szellemi villámolim-

pia, mely során a kérdésekre villámgyors válaszokat kell adni (159. lap); „szudno-muzéj” – múzeumnak berendezett múzeumká átalakított hajó (141. lap); „szudno-pámjatnyik” – valamilyen kiemelkedő történelmi esemény (dátum) tiszteletére „emlékhajóvá” nyilvánított hajó (141. lap); „prodljónka” – a moziban a filmelőadás meghosszabbítása valamely rövidfilm beiktatása révén (116. lap); „ucsityel-szmésznyik” – rokontárgyakat (tárgycsoportot) tanító szaktanár az ún. szakcsoportos oktatás keretei között (151. lap) stb.

Érdekeség, hogy a közölt orosz neologizmusok egy része nem belső keletkezésű szó, hanem jövevényszó más nyelvekből (elsősorban

angolból): „szjorfer” (ang. surfer) – gördeszka (134. lap); „szkejtboard” (ang. skateboard) – gördeszka (135. lap); „szeksz-sop” (ang. sexshop) – szexirodalmat árusító bolt (133. lap) stb.

Szeretnénk hinni, hogy a fenti rövid jellemzés is elegendőnek bizonyul ahhoz, hogy az egyéni vagy a szervezett továbbképzésben résztvevők figyelmét ráirányítsuk a *Novoje v russzkoi lekszike c. kiadványsorozat* első kötetére, hiszen – meggyőződésünk szerint – a neologizmusok teljes negligálásával aligha lehet modern orosz nyelvű kommunikációról és korszerű orosznyelv-oktatásról beszélni.

H. Tóth Erika